

Den förste jag vet i väin släkt å en
gammal karolin, som hetade Kols. Han drog
ut i kriget, när det begynnade, han var ung
då, han var oppa från Sverarums socken,
s. jag tror, han hade tjänt dräng på Rosaryd.
Han var med den där kalle vinkren mitt
inne i Rysland, då det frös ihjäl så många,
s. de säger, att han var vakkelfälthare en
natt - kornell kallte de honom - och varenda
foot som gick ut, tog farväl av de andre,
för de visste, att de aldrig kom tillbaka
med livet. När det sen gick illa för Karl III,
så var han en av dem, som kom med till
Turkiet, s. låg där, jag vet inte hur många
år, s. när kriget sen slutade, kom han hem
s. då var han alldeles nerbruten och

2863

forts.

gick som en gammal gubbe. Hemma var det ingen, som visste antingen han levde eller hade dött, men att han levde, var det ingen som trodde. En liten pojke hade han fått, strax efter han hade rest till Ryssland, men den o. modern hade de lagt på fattighuset. Jag tror den där Teök var min farfars farfars far. Vi hade föresten en värja o. en gammal ryttarpistol, som hade tillhört Teök en o. de fanns här, när jag var barn, men sen togs en sväger vid dem, o. nu är de sålda.

Sen ändrade farfar namn o. kallade sig Jact. - släkten är från Svenarum, men far flyttade hit när han gifte sig. Men på mödernet har vi bott här i så där en 300 år. Först arrenderade vi gåden av kronan, o. 1784 så köpte de honom, del har vi papper på.

forts.

För så hörde en alltid så mycket gamla
rim o. historier. För han hade alltid varit med
om så mycket sånt där (övernatt. händer o. d.)
och så tog han reda på vart han kom.
Mor hon var på sitt vis, men trodde på den
gamla hedendomen, gjorde de ju inte. Och det
gjorde inte mormor heller det vet jag, men
farfar gjorde't, det vet jag bestämt. Och det var
så roligt för i världen när de gamla började
dra sina historier, fast det ju var lite kusligt
när en skulle o. lägga sig på kvällen efter
det. - Se all den där trolldomen, den kommer
från den Ande, det är säkert. Han tjusade Eva
i paradiset med sin trolldom, o. sen har den
funnits i världen.

Småland
Västra lfd.
Nydale s:n.

H:

Uppst. av E. H. Johansson
1930
Jaktning

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Odens jakt.

Odens jakt.

Odens jakt talade de gamle om, men jag
vet inte mer om det, än att Oden var en
kung, som, for omkring i luften, när det
började mörkna på hösten, o. att en skulle
slänga sig ned på marken, när en hördin
komna, annars blev en ihullkastad.

Småland
Västtra
Nydale
1900
1900

Konkylloranson
Bod. 1. Gust.
Jörd 1879

Bortkytting.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Bortkytting.

E' käring, ho hetade Johanna, hade fått en
bortkytting, trodde ho, för det trodde folk, när
karna inte ville sig väl. Men det var nog
bara det, att inte ho skölle ungen, för ho gjor-
de inget annat än sprang i husa o. pratade.
Ho till e' klok käring, o. ho sa till henne, att
ho skulle ta o. salta på en killel med vatten,
o. när det var hett, så skulle ho ta ungen
o. hålla'n över o. skrika: 'Få' ja' inte min,
så gö' ja' så mä' din!', och så skulle ho lissas
att ho doppade ner ungen. Men det kom
ingen med nå't annat barn, o. efter en månad
så do' ungen.

jfr. nästa!

i fr. föreg!

SkogsråSkogsrå

En natt strax en ungen var död, gick
 Johanna förbi ett berg i Knekestorp (i Urig-
 stad s:n) där det bodde troll, s. som hon gick
 där så kom där ett troll s. sprang efter
 henne, s. då såg hon att ryggen var ihålig
 som ett baketråg s. luden inne i, när det
 vände sig om.

Byggnadsvarsel

När de skulle anlägga kloster, gick det så till, att det var en munk, som kom söderifrån. Han kom fram till Rydebotns socken o. där lå han sig o. somnade, och då drömde han, att kloster skulle ligga vid en vacker o. fiskrik sjö o. i en dalgång, och då han fortsatte, ^{så} som kom han hit till Nydala, o. där förlod han att det måste vä.

Byggnadsvarsel

2863

Dödsvarsel.

Göken, var en som bodde nere i Nydala, han hade för sig, han kunde få reda på vem som skulle dö det året som kom. Han gick upp julnatten och gick 3 gånger runt kyrkan, o. så såg han på kyrkogården, alla som skulle dö, men om han såg 'et, vet inte jag.

Dödsvarsel.

Småland
Västra
Nyåala
sept. 1930

9

Med. G. J. Johanson
Kv. 45 Västmanns Fast
Född 1879: Nyåala

Häva med mjölkharar.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Det var en knekt, som bodde här inne ve; han
är död nu. Han brukte gå o. tjurjaga. E' val-
borgsmåssa va' han ute tidigt på morgon o.
skulle skjuta. Rätt som han stod, så stäck
det opp ett karingahuvu' bakom en sten.
Så långt som detta ropet hörs, ä' sankel snitt,
skrek ho' 'sä ä' sä faen helle', så knekten.

Men ho' gå'en sen, för han hade för-
davat'et för henne. Han sköt tre harar sen,
men när han skulle se efter dom, så var det
bara några "spännecker" o. ett par selvehantia'
Se det var ett par mjölkharar han hade
skjutit.

Häva m.
mjölkharar

Häva med mjölkharar.Häva en
mjölkharar

Valborgamässan var där en Kåring ute
s. skulle skrika: 'Så långt, detta ropet höres
är sanket mell', men då skrek hon i stället:
'Så långt dette sanket höres, är ropet mell',
s. då hade det ingen verkan alls, när en skrek
fel.

Trollkarl.Trollkarl.

En var de han hetade Forsberg o. han vil-
le gärna gälla för lite trollkunnig. Han var
mjöbrare o. mol mest på nätterna, för då
har ju vattnet mer dragkraft, efter som det
är tyngre, men folk trodde det var, för han
hade den Qude tju hjälps. Och de hörde honom
skraka: Uå' å' då' Svarte-Kalle', när det mull-
rade som värst, men det gjorde ^{han} bara för o.
visa, vilken karl han var.

Småland
Västra
Nydala
Mys. 1930

¹²
Mys. av Erik¹² Olsson
Ber. av Victorius Fast
Född år 1879 i Nydala

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Maëon. (Killa Grä.)

Maëon.

Killa Grä, det var ei häva, hon skulle va
född här i Nydala, men sin flyttade hon
till Hylltofta s. v. o. sin blev hon bränd
i Malmbäck, för hon hade förgyllt folk.

Brilla- et. Stina Kajsä.

I Hornstad i N. Sjunga levde det en häva,
det var en riktig häva det, hon hetade Stina-
et. Brilla-Kajsä eller nåt sänt, o. hon var den
Sista hävan, som brändes i Västra härad.

Föreläsning av unga flickor.

Det var en häring, Svarte-Kalla-Maja, kallte de henne, hon hade varit hos ett par flickor o. trollat med dem, så de "inte skulle få någon fästman". Men de fór till en annan trollkäring o. frågde, vad de skulle göra, o. hon sa till dem, att de skulle ta en näve hörfrö, när de äkte till julolla. Och det gjorde de o. slängde ut det på vägen, för att de onda makerna, som hon hade trollat på dem, skulle släppa dem. Se under julnatten är alla onda maklar lösa. Men dock de kan inte räkna längre än till Tre, o. när de ser något obekant på vägen, så måste de slanna o. tilla på det, o. hörfröna var de slungna o. räknat. Och då kunde de ju inte, följa efter flickerna längre, och nu drojde det inte länge förrän de hade fästman.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Föreläsning
av unga flis-
kon.

G. b.

Småland
i
Västra
Nydale
sept. 1900

14 ppst. Erik A Johanson
hvar Victorinas Fast
född 1879 i Nydala

Folke med segerhuva.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Segerhuva.

Såna som var födda me' segerhuva, va' bra
o. ha te havis, när de' ble' skogsell. O'far
min han va me' när de' brann i Skäväl-
la, o. han o. en te' de feck lag i e' gammal
kärning, som bodde i ett tōrp inte', som de vet-
te da' född me' segerhuva o. släppade ut
henne - kärninga va' gammal o. sjuk o. skrab-
big o. inte kunne ho gå, utan di feck gå
o. hålla na sinner armär. Men där ho hade
gått där feck ingen ell över.

U' Vrigstad fanns där en, Hällebröm heta
de han, han va' kronojägare, o. honom bruk-
te de skecka eller, när de soedde skog, för
att inte eller skulle gå längre än de velle.
o. da' gick han omkring bara, o. aldrig hörde
en några olycker, där han va' me'.
Han hade segerhuva, han.

Skriv endast på denna sida!

C. i.

Hack-Eva.

J bland hittar en röv mitt inne i skogen,
de ska' va' från Hack-Evas tid. Se förr betäl-
le de ingen skall, som vi gör, men då' var det
en kung, som befallde folket o. hacka upp
mark i skogen o' stället, o. hackare rövna' det
äs den stenen som de rójde undan. Men vad
Hack-Eva hade med det att göra, vet inte jag.

Hack-Eva.

Munkesjön.

När Kristian Tyrann kom hit, så ville
alla munkarna fly, och de gav sig i väg, men
de fick lag i dem allihop, och dränkte
dem i Stubbsjön, som de ju kallar för
Munkesjön efter det.

Godfreds ö

Godfred del var övermunk, och han tog
en båt o. gav sig iväg ut på Rusken, men
de hann upp honom, när han skulle gå i land
på en liten ö, som heter Gofferö (Godfreds ö)
Och då tog de o. slog en päl genom kroppen
på honom o. lät en sän ligga där.

Munkesjön.Godfreds ö.

Tjänstefolk.

Oppe på Sörögårn hade de en fiffig dräng, 'En dräng'.
det är inte i min tid. Han städde sig där mot
att han fick så sin egen såd på bondens
mark. - han hade en skäppa havre med sig.
Den sådde han företa året, o. det han sin fick
i skörd det året, sådde han nästa, o. så höll
han på undan för undan, o. till slut så såd
de han på så mycket mark bonden hade,
o. ändå fick han 'saa-havre' över.

2863

Mästertjivven Anders.Mästertjivven
Anders.

Anders på Fällan var en häst i Nydala, se
 maken till att stjåla som han, det fanns in-
 te. Alla människor visste att han stal, men
 ingen rådde med att komma på honom. Men
 en gång skulle de i alla fall lura ut honom,
 när de visste han skulle ut. De låg i en vid
 huset, så ingen såg dem, o. när de hade legat
 där i några timmar, så kom Anders, men
 då hade han inget fält tag i, så han kom
 som bänter. Och när häringa kom o. öppnade
 så sa Anders, hur det hade gått, men tyckte
 han "då gör inget, för då å inget ry i grann-
 hällert." Så låg de o. hörde't på några alnars
 håll.

Måstertjuven AndersMåstertjuven
Anders

En gång var Anders på Fällan instämnd för Västra häradsting i Sjöfjös. skulle vittna, o. han kände la på sig, att han inte hade rent myöl i påsen o. ville slippa i från. Och så måste han ju ha inlygg på att han var sjuk, för det skulle ^{hållas} låtas va'. Och han började ställa sig sjuk, kärniga baddade ner i en, o. så skickade de bud efter prästen. Och han kom, o. när han kom in i stuvan, så satt kerringa o. spåt o. bar sig till som fruntimmer gör, o. Anders låg i sängen o. stönte o. ga' sig som hans sista stund var kommen. Prästen han sporde, vad det var, men kerringa bara smade sig o. gubben han stönte: "Ja' ä' så sjuker pastorn, ja' ä' så sjuker pastorn". Till slut kröp det i alla fall från, att Anders skulle för rätta o. måste ha ett inlygg på att han var sjuk. Och prästen

(forts.)

20

han skrev förtäres ut ett utan vidare, och det
skickade han iväg med det samma åt dom.
Men när prästen hade suttit där både länge
o. väl o. talat Tröstens ord för den sjuke o.
hans hustru o. ville, att han skulle ^{göra} bot o.
bättring, när han nu kanske låg för döden
o. bekänna sina synder, så tyckte väl ku-
ders, att prästen blev alldeles för långfrä-
kig. Då började kunders gråta o. jämra sig
alldeles förkvävat o. menade på vilken stor
syndare han var, han vågade inte bekän-
na, vad han hade gjort, men prästen så
att när rovarin på korset hade fällt ned så
gick det också för kunders. Ja, så långt om
länge så skulle han då bekänna sin största
synd, o. mins han jämrade sig, så sa han:
att det var en gång när jag skulle hjälpa
brodern min, så borrade jag hål i en tak-
bjälke med en trubbig navare (borr.)

Skriv endast på denna sida!

(forts.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

D. L.

(orts)

Så förklarade prästen, vad det var för en han
hade råkat ut för, och att Anders bara hade
lurat en. Men intyget kunde han ju inte
gå tillbaka.

Sjunken kyrkklocka.

I Munkesjön liggeu en klocka. De började ringa med henne, innan hon var kristnad, o. då gav hon sig ner i sjön, o. de kunde inte få henne upp. Men så var det en gubbe, som fick tvillingstutar. Se, det måste en ha om en vill ha upp en sån klocka o. Flyt också - och så tog han en annan med sig o. gick ner till sjön, o. fullmåne var det. De fick henne på ett öp, o. skarna de drog henne ändå upp på kanten, men då kunde inte den ene hålla sig. "Nu lall hänge' du där," skrek han. Och då hörde de bara en smäll i vallonet, o. seiv såg de ingen klocka mer, o. ingen annan heller har sett henne.

Sjunken
kyrkklocka.

Munkarnas skatt.Munkarnas
Skatt.

I klosteret fanns det många skaller, o. världsligheten hade tillagat på sista tiden. Så fick munkarna höra, att Kristian Tyrann var på väg mot Nydala, och då tog de och grov ner sina skaller i trädgården. På kvällen innan Kristian kom, låg abboten eller övermunkten o. läste sin mässa vid ett altare, och då såg han ett par ögon o. hörde hur det så: 'Dina skaller har du gömt, men din själ kan du inte förvara! Och skallen den har ingen hittat än, fast de grov där hela hösten i fjor.'

Drakaröret.

Drakaröret fanns det för en drake,
som låg o. vaktade på sin skull. Men när
det var mänsken, tog han fram sina pengar
och synade och räknade dem.

En jultid morgon, då de hade varit i oltan
och kom hem, så var det en som hetade
Bruse, han var adjutant och bodde på kron-
boistället, och han såg ett stort blos, som
kom österifrån och slog ner i röret, och så
blev det en smäll, och innan han hade hun-
nit kasta sin väja i röret, så hade det
smällt igen, och alla pengarna hade spunkat
när. Hade han bara hunnit, så hade pengarna
varit hans.

Drakaröret.

En stad i NydalaEn stad i
Nydala.

I Valkö, säger de, att det ska' ha varit en stad, Valkö-stad eller Wallejö, tror jag de kalle'n. De säger, att det ska' varit en sjöstad, se det är inte längre en vallnet gjelt mycket högre upp än nu, s. då var de sjö när kan ända upp till Valkö gård.

(Vallnet har sjunkit betydligt nu. Vidare finnas på gårdens ågar 3 stora stenvör, som äro forngravar-skallsökare har deformerat dem o. vidare en beteshage med ättu. 75 mindre gravvör från 7. järnåldern. peppleknarens anm.)

Huvudsake av att skatona stal ägg.

Över lagäidsdörren brukade de förr allmänt
-o. i dag gör de det väl än på sina håll -sät-
ta upp en skjuten skata för att inte skater-
na ska hoppa in i lagäin o. ta äggena.

Huvudsake av ont fr. kreaturen.

När de rev Sörögäins gamla lagård, killa-
de de en hel massa bräde under tröskeln,
ett ormskinn, ett par vedspeter o. en tyg-
lapp, o. lappen var del blod på. Det skulle
hålla förrollningen borte, trodde de.

Huvudsake
av att skato-
na stal ägg

Huvudsake
av ont fr.
kreaturen.

Fr. Småland

27.

Uppf. av Dr. Johanson
Östergötland

Ed. Västra
Småland

Lov. u. Victorinns Fäst
född d. 1829 i Småland

Uppf. hos Befordrande av djurens trivsel

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Befordrande
av djurens
trivsel.

När det var män, som hade tur med krea-
tur, så trodde andra det var trolldom med
i spillet. Då kunde en ta blod ifrån den
personen o. ge sina kreatur, så fick en själv
lika god tur.

Djurmedicin.

Djurmedicin.

På skärtorsdagen slängde de förn opp kodynga
över lagårdsdörren. När det sju torhade o. föll
mer, tog de det till vara o. gav sju kreatur-
rena det, när de hade några krämpor. Det
hällade de för "Skärtorsdags skorpa".

Skriv endast på denna sida!

E. d.

Skydd f. dragdjuren

Många va' det som kunde trolle eller ålmin-
stone trodde de väl det, men så mycket så de
kunde fri sig, det kunde de nog lite till mens
Dragdjura fridde de på det viset, att de spottade
genom öglan på bealet o. höll ett säll opp
mer - vänt under. Och i Sjöfveryd (gård i Nydala)
finns det en gubbe, som gör'et än i dag, om han
inte nyligen lagt bort det. För 1 år sen såg jag
honom gör'et framme vid kyrkan.

Skydd f.
dragdjuren.

LekplatserLekplatser

Förr brukte de unge samles på en berg-
knalle här bakom, som vi kalle Spilla-
rebacken (spilans bäcken) och kastade slant
och spände kortka och slogs och dansade, och
förr spelade de ju så mycket, så aldrig
felle det musik.

Småland
Gitta
Hjälkåla

30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Död, som går igen.

Död som går
igen.

När man hade dött, som de var rädda för
att han skulle gå igen, så strödde de alltid
hörföd, när de körde bort liket, för att han
inte skulle komma igen, om han hade någ-
ra dåliga avsikter. Se först måste han räkna frö-
na, o. det kunde han inte, för en död kan bara räka
na till 3.

Småland
Västern
Nydale
Maj 1930

³¹
P. A. Erik Johanson
K. V. Virtanen
Född 1879 i Nydale

Noekar som väderleksmän

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2863

Noekar som
väderleks-
spåmän

Väder det skall noekar kunna spå. När
de har byggt sina nät, så kryper de in i
ett hål, blir det då vackert väder vänder
de huvudet ut, blir det regn vänder de det
in. En som heter Anders på Kullen har
förstod sig bra på väder, men han hade en
noekar som tittade på.

Drakaenen

På vårn åker låg det en stor sten, vi kallade honom 'drakastenen'. I den kunde en se märken efter kloar o. vingar, för dit brukade draken i 'Drakaröret' flyga o. sätta sig o. vila. Och det är bara ett par månader sen jag sprängde bort den.

Drakastenen

SlätterSlätter

Det var en gång en kätting som gick o. städ-
de o. hon slädde se så alldeles så gristerna
rök o. hon slog i steu o. hon slog i berg men
en gång drömde hon lieu i berg så det rök
om det. då var hon tvungen att ta o. litte
för lieu. Då såg hon att liakladet var en van-
lig mispestiska. Men när hon sän skulle börja
o. slä igen så bet det inte alls, för se ba-
ra en inte tiller för lieu då kan en slä
hur längen som betet, men sän går det inte
alls.